

Fikri Sertkaya, "Louis Bazin, Les Calendriers Turcs Anciens et Médiévaux (Eski ve Orta Çağlarda Türklerin Takvimleri)", *TM*, XIX (1977-79), s. 335-344; Ünver Günay, "Türk Dünyasında Kronolojik Sistemler", *EÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sy. 20, Kayseri 2006, s. 239-272; R. Dor, "In memoriam Louis Bazin (1920-2011)", *Turcica*, XLIII, Paris 2011, s. 1-6; G. Hazai – P. Zieme, "In memoriam Louis Bazin (29 décembre 1920 – 2 mars 2011)", *Ar.Ott.*, XXVIII (2011), s. 299-301; G. Hazai, "Adieux à Louis Bazin", *a.e.*, XXIX (2012), s. 191-197; Cemile Kınacı, "Louis Bazin'in Ardından (1920-2011)", *Dil Araştırmaları*, sy. 10, Ankara 2012, s. 229-234; Ayşe Jolly, "Türkolog Louis Bazin ile Bir Görüşme", <http://www.turkish-language.org/gorusmeler/> (17.03.2015).

VİLDAN S. COŞKUN

BEDEVÎ, Abdurrahman

(عبد الرحمن بدوي)

(1917-2002)

Mısırlı felsefeci.

4 Şubat 1917 tarihinde Dimyat'ın Şerbâs köyünde geniş toprak sahibi zengin bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. İlkokuldan sonra 1932 yılında Cize'deki Saîdiyye Okulu'nda orta öğrenimini üstün başarıyla tamamladı. Ardından Mısır (Kahire) Üniversitesi Felsefe Bölümü'ne girdi ve burada Alexandre Koyre, André Lalande, A. Burloud, Mustafa Abdürrâzık'ın talebesi oldu. Aynı zamanda, Arap Dili Bölümü'nde hocalık yapan Paul Eliezer Kraus'tan filoloji, metin tenkidi ve neşri hususunda dersler aldı. Mayıs 1938'de mezun oldu ve 15 Ekim'de Felsefe Bölümü'nde André Lalande'in asistanı oldu. Lalande'in danışmanlığında başladığı varoluşçu felsefede ölüm sorununa dair yüksek lisans tezini Alexandre Koyre ile Kasım 1941'de tamamladı. 1941-1950 yılları arasında üniversitede mantık, Yunan felsefesi ve araştırma metotları dersleri verdi. 1944'te Câmîatü Fuâdî'l-evvel'de (Kahire Üniversitesi) varoluşçu felsefenin zaman anlayışına dair doktora tezini tamamladı. Nisan 1945'te aynı üniversitenin felsefe bölümünde öğretim görevlisi, Temmuz 1949'da doçent oldu. 19 Eylül 1950'de felsefe bölümünü kurmak üzere Câmîatü İbrâhim Paşa el-Kebîr'e (Aynişems Üniversitesi) geçti. 28 Ocak 1959'da profesörlüğe yükseldi ve bu üniversitedeki görevini Eylül 1971'e kadar sürdürdü. 1947-1949 yıllarında Lyon Üniversitesi'ne bağlı Beyrut'taki Fransız Üniversitesi Yüksek Edebiyat Fakültesi'nde İslâm felsefesi hocalığı yaptı. Mart 1956 – Kasım 1958 arasında İsviçre'nin Bern şehrinde kültür müstehşarı ve eğitim müdürü olarak görev aldı.

Paris Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ndeki (Sorbonne) İslâm Araştırmaları Enstitüsü'nün davetiyle Şubat-Mayıs 1967'de konferans vermek amacıyla Fransa'da bulundu. 1967-1973 yıllarında Bingazi'deki Libya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde mantık ve çağdaş felsefe dersleri verdi. Nisan 1973'te Libya Üniversitesi'ni ziyaret eden Albay Muammer el-Kaddâfi'ye felsefe öğrencilerinin yönelttiği, düşünce ve ifade özgürlüğüyle ilgili soru ve eleştirilerin ardından Kaddâfi, Bedevî'yi on yedi gün süreyle hapse mahkûm ettiyse de Mısır Devlet Başkanı Enver Sedat'ın araya girmesiyle serbest bırakıldı. 1973-1974'te Tahran Üniversitesi İlâhiyat ve İslâmî İlimler Fakültesi'nde tasavvuf ve İslâm felsefesi hocası olarak görev yaptı. Eylül 1974'te Küveyt Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ne geçti ve 1982 yılına kadar burada çağdaş felsefe, mantık, ahlâk ve tasavvuf dersleri verdi.

Mısır'ın siyasetiyle de yakından ilgilenen ve 1938-1940 yıllarında Hizbû Mısır el-fetât'ın üyesi olan Bedevî, 1944-1952 yılları arasında el-Hizbû'l-vatanî el-cedîd'in yüksek konsey üyesi sıfatıyla faaliyet gösterdi. Cemâl Abdünnâsır'ın iktidara gelişinin ardından Ocak 1953'te yeni Mısır anayasası için oluşturulan konseyde görev aldı, ancak konseyin hazırladığı özgürlükçü anayasa iktidar tarafından kabul edilmedi. Bedevî, Küveyt Üniversitesi'ndeki görevinden ayrıldıktan sonra Paris'te yaşamaya başladı, burada geçirdiği bir rahatsızlık üzerine Kahire'ye getirildi ve yaklaşık dört ay sonra 25 Temmuz 2002'de vefat etti.

Başta Mısır olmak üzere Arap dünyasında felsefe kültürünün yayılmasında en önemli role sahip isimlerden biri olan Abdurrahman Bedevî geniş bir saha ile ilgilenmiştir. Bu anlamda ilk sırayı yüksek lisans ve doktora çalışmaları dolayısıyla incelediği varoluşçuluk felsefesi almaktadır. Kendini varoluşçu bir filozof olarak niteleyen Bedevî, ölüm ve zaman konusundaki çalışmalarıyla bu ekolün Arapça konuşulan coğrafyalarda en önemli temsilcilerinden biri haline gelmiştir. Kant ve Alman idealizmiyle de ilgilenen Bedevî'nin İslâm felsefesi araştırmalarına olan katkıları büyük takdir görmüştür. Antik Yunan felsefesinin İslâm dünyasına intikaline dair çalışmaları, bugün hâlâ İslâm felsefesiyle ilgili araştırmalarda en önemli başvuru kaynakları arasında sayılmaktadır. Bu çerçevede Eflâtun, Aristo, Plotin gibi filozofların VIII. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Arapça'ya çevrilen eserlerinin tenkitli neşirlerini gerçekleştirmiş,

Abdurrahman
Bedevî

neşirlerin başına yazdığı uzun analitik girişlerde İslâm felsefesi tarihi açısından bilinmeyen pek çok hususa açıklık getirmiş, şarkiyatçıların iddialarına karşı eleştirel bir yaklaşım sergilemiştir. Bunun yanı sıra önemli bazı İslâm âlimlerine ait eserlerin tenkitli neşirini yapmış, İslâm mezhepleri tarihi, tasavvuf ve kelâm alanındaki çalışmalarıyla İslâm medeniyeti tarihi araştırmacılarına önemli imkânlar sağlamıştır.

Eserleri. Yunanca, Fransızca, Almanca ve İspanyolca bilen Bedevî çok velûd bir yazar olarak tanınmaktadır. 1984'te yayımladığı *Mevsû'atü'l-felsefe*'de kendisine dair bir maddeye de yer vererek telif, tercüme ve neşir türünden yetmiş dokuz Arapça, beşi Fransızca toplam seksen dört eserini zikretmiştir. Çalışmalarına vefatına kadar ara vermeden devam etmiş, telif, tercüme ve neşir türünde 200'e yakın kitap ve makale ortaya koymuştur. **Telif:** *Nietzsche* (Kahire 1939), *Spengler* (Kahire 1941), *Schopenhauer* (Kahire 1942), *Rebî'u'l-fikri'l-Yunânî* (Kahire 1942), *Harîfû'l-fikri'l-Yunânî* (Kahire 1943), *Eflâtûn* (Kahire 1944), *Aristû* (Kahire 1944), *ez-Zamânü'l-vücûdî* (Kahire 1945), *Min Târîhi'l-ilhâd fi'l-İslâm* (Kahire 1945), *Mir'âtü nefsi: Divânü şî'r* (Kahire 1946), *el-İnsâniyye ve'l-vücûdiyye fi'l-fikri'l-ʿArabî* (Kahire 1947), *Şahşîyyât kalîka fi'l-İslâm* (Kahire 1947), *Şehîdetü'l-İşkî'l-ilâhî: Râbî'atü'l-ʿAdeviyye* (Kahire 1948), *Şaḫāḫātü's-şûfiyye* (Kahire 1949), *Maḥḫūḫātü Aristû fi'l-ʿArabîyye* (Kahire 1960), *Dirāse fi'l-felsefetü'l-vücûdiyye* (Kahire 1961), *Mü'el-lefâtü'l-Ğazzâlî* (Kahire 1961), *Hâzîm el-Karḫaccennî ve nazariyyâtü Aristû fi's-şî'r ve'l-belâğa* (Kahire 1961), *el-Manḫūku's-şûrî ve'r-riyâzî* (Kahire 1962), *Felsefetü'l-ʿuşûrî'l-vüşâḫ* (Kahire 1962), *Mü'el-lefâtü İbn Haldûn* (Kahire 1962), *el-Mevt ve'l-ʿabkariyye* (Kahire 1962), *en-Nakḫdû't-târîhî* (Kahire 1963), *Menâ-*

hicûl-bahşi'l-ilmî (Kahire 1963), *Muştalahâtü'l-felsefe bi'l-luğâtü'l-Fransiyye ve'l-İnciliziyye ve'l-'Arabîyye* (Kahire 1964; Zekî Necîb Mahmûd, Ebû'l-Alâ Affî ve Muhammed Sâbit el-Fendî ile birlikte), *Devrû'l-'Arab fî tekvîni'l-fikrî'l-Ürubî* (Beyrut 1965; T trc. Muharrem Tan, *Batı Düşüncesinin Oluşumunda İslâm'ın Rolü*, İstanbul 2002), *Fi's-şî'rî'l-Ürubîyyi'l-mu'âşır* (Kahire 1965), *el-Mişâliyyetü'l-Almâniyye: Schelling* (Kahire 1965), *La problème de la mort dans la philosophie existentielle* (Kahire 1965), *La Transmission de la philosophie grecque au monde arabe* (Paris 1968), *el-Medresetü'l-Kürinâ'îyye* (Bingazi 1969), *el-Felsefetü'l-Kürinâ'îyye ev mezhebü'l-lezze* (Bingazi 1969), *Mezâhibü'l-İslâmiyyîn* (I-II, Beyrut 1971, 1973), *Târîhu'l-felsefe fî Libyâ, I: Karneades el-Kürinâ'î, II: Sûnisiyûs el-Kürinâ'î* (Bingazi 1971), *Histoire de la philosophie en Islam* (I-II, Paris 1972), *Medhal cedid ile'l-felsefe* (Küveyt 1975), *el-Ahlâku'n-nazariyye* (Küveyt 1975), *Târîhu't-taşavvufi'l-İslâmî mine'l-bidâye hatte'l-karnî's-sânî* (Küveyt 1975), *Immanuel Kant* (Küveyt 1976), *el-Ahlâk 'inde'l-Kant* (Küveyt 1977), *Humûmu's-şebâb* (Küveyt 1977), *Felsefetü'l-kânûn ve's-siyâse 'inde Kant* (Küveyt 1979), *el-Hûr ve'n-nûr* (Küveyt 1979), *Quelques figures et thèmes de la philosophie islamique* (Paris 1979), *Felsefetü'd-dîn ve't-terbiye 'inde Kant* (Beyrut 1980), *Hayâtü Hegel* (Beyrut 1980), *Milenario de Avicenna* (Madrid 1981), *Mevsû'atü'l-müsteşrikin* (Beyrut 1984), *Mevsû'atü'l-felsefe* (I-II, Beyrut 1984, ek cilt: 1996), *Défense du Coran contre ses critiques* (Paris 1989), *Défense de la vie du prophète Muhammad contre ses détracteurs* (Paris 1990), *el-Felsefe ve'l-felâsife fi'l-hağâretü'l-İslâmiyye* (Tunus 1993), *el-Edebü'l-Almânî fî nişfi karn* (Küveyt 1994), *Felsefetü'l-kânûn ve's-siyâse 'inde Hegel* (Kahire 1996), *Felsefetü'l-cemâl ve'l-fen 'inde Hegel* (Kahire 1996), *Averroës; Ibn Rushd* (Paris 1998), *Sîretü hayâtî* (I-II, Beyrut 2000).

Tercüme: *et-Türâşü'l-Yûnânî fi'l-hağâretü'l-İslâmiyye: Dirâsât li-kibârî'l-müsteşrikin* (Kahire 1940), *Rûhu'l-hağâretü'l-'Arabîyye* (Beyrut 1949, Hans Heinrich Schaeder'den), *el-İnsânü'l-kâmil fi'l-İslâm* (Kahire 1950, Hans Heinrich Schaeder ve Louis Massignon'dan; ayrıca Sadreddin Konevî'nin *Merâtibü'l-vücûd* adlı eserinden ilgili kısa bir bölüm ve İbn Kâdî Belbân'ın *el-Mevâkıfü'l-ilâhiyye*'sinin

neşri), *el-Havâric ve's-Şî'a* (Kahire 1958, Julius Wellhausen'dan), *Maşâdir ve teyyârâtü'l-felsefeti'l-mu'âşıra fî Fransâ* (I-II, Kahire 1964, 1967, J. Benrubi'den), *el-Vücûd ve'l-'adem* (Beyrut 1965, Satre'dan), *Don Quixote* (Kahire 1965, Miguel de Cervantes Saavedra'dan), *İbn 'Arabî: Hayâtühü ve mezhebühü* (Kahire 1965, Miguel Asín Palacios'tan), *el-Fıraku'l-İslâmiyye fi's-şimâli'l-İfrîkî* (Bingazi 1969, Alfred Octave Bel'den), *Dirâsâtü'l-müsteşrikin havle şihhati's-şî'rî'l-Câhilî* (Beyrut 1979), *Hayâtü Lazzarillo de Tormes* (Madrid 1979), *Felsefetü'l-hağâre* (Beyrut 1980, Albert Schweitzer'den), *Târîhu'l-'âlem li-Urûsiyûs* (Beyrut 1981), *Risâle fi't-tesâmuh* (Beyrut 1988, John Locke'tan), *Trajediiyetü Sophokles* (Beyrut 1996), *Trajediiyetü Aeschylus* (Beyrut 1996), *La vie du prophète Muhammad l'Envoyé d'Allah* (Beyrut 2001, İbn İshak'ın *Sîre*'sinin Fransızca tercümesi), *Buhûş fi'l-Mu'tezile ve halkî'l-Kur'an* (Paris 2010, Carlo Alfonso Nallino'dan).

Neşir: *el-Müşülü'l-'akliyyetü'l-Eflâtuniyye* (Kahire 1947); *Aristo 'inde'l-'Arab* (Kahire 1947); *Manîku Aristo* (I-III, Kahire 1948, 1949, 1950); Ebû Hayyân et-Tevhîdî, *el-İşârâtü'l-ilâhiyye* (Kahire 1950); İbn Miskeveyh, *el-Hikmetü'l-hâlîde: Câvidân-ğured* (Kahire 1952); Aristo, *Fennü's-Şî'r* (Kahire 1953), *Fi'n-nefs* (Kahire 1954), *el-Hağâbe* (Kahire 1959), *Fi's-semâ' ve'l-âşârî'l-'ulviyye* (Kahire 1961), *eṭ-Tabî'a* (I-II, Kahire [?] 1965-1966), *Tıbâ'u'l-hayevân* (Küveyt 1977), *Eczâ'ü'l-hayevân* (Küveyt 1977), *el-Ahlâk ilâ Nîkûmâhûs* (Küveyt 1977); İbn Sînâ, *el-Burhân mine's-Şifâ'* (Kahire 1954), *Uyûnü'l-hikme* (Kahire 1954), *Fennü's-şî'r min Kitâbi's-Şifâ'* (Kahire 1965), *et-Ta'likât* (Kahire 1973); *el-Uşûlü'l-Yûnânîyye li'n-nazariyyâtî's-siyâsiyye fi'l-İslâm* (Aristo'ya nisbet edilen *Sırrü'l-esrâr* ve Eflâtun'a nisbet edilen *el-'Uhûdü'l-Yûnânîyye* adlı eserlerin neşridir; Kahire 1954); *Eflâtun 'inde'l-'Arab* (Kahire 1955); *el-Eflâtuniyye el-muğdeşe 'inde'l-'Arab* (Kahire 1955); İbn Seb'in, *Resâ'il* (Kahire 1956); İbn Fâtik, *Muhtârü'l-hikem ve meḥâsinü'l-ke-lim* (Madrid 1958); İbn Rüşd, *Telhişü'l-Hağâbe* (Kahire 1960); *İlâ Tâhâ Hüseyin fi 'idi milâdihi's-seb'in: Dirâsât mühdât min esdikâ'ihî ve telâmizihî* (Kahire 1962); *Gazzâli, Feğâ'ihu'l-Bâtıniyye* (Kahire 1964); *Şürûḥ 'alâ Aristû mefkûde fi'l-Yûnânîyye* (Beyrut 1971); *Resâ'il felsefiyye li'l-Kindî ve'l-Fârâbî ve*

İbn Bâcce ve İbn 'Adî (Bingazi 1973); Ebû Süleyman es-Sicistanî, *Müntehabü Şivânî'l-hikme* (Tahran 1974); *Eflâtun fi'l-İslâm* (Tahran 1974); *Dirâsât ve nuşûş muḥakkaka fi'l-felsefe ve'l-'ulûm 'inde'l-'Arab* (Beyrut 1981); Huneyn b. İshak, *Âdâbü'l-felâsife* (Küveyt 1985); İbn Tufeyl, *Ḥayy b. Yakzân* (Kahire 1995).

BİBLİYOGRAFYA :

Abdurrahman Bedevî, *Sîretü hayâtî*, Beyrut 2000, I-II; a.mlf., *Mevsû'atü'l-felsefe*, Beyrut 1984, I, 294-318; H. Daiber, *Bibliography of Islamic Philosophy*, Leiden 1999, I, 109-114; Abdüsettâr er-Râvî, "Abdurrahmân Bedevî (1917-)", *Mevsû'atü Beyti'l-hikme li-a'lâmi'l-'Arab fi'l-ḥarneyni't-tâsi' 'aşer ve'l-ışrin*, Bağdad 1420/2000, I, 295-296; *Dirâsât 'Arabîyye havle 'Abdurrahmân Bedevî* (haz. Ahmed Abdülhalîm Atıyye), Beyrut 2002; Hamza Kâdî, *Menhecü dirâseti'l-felsefi'l-İslâmiyye 'inde 'Abdurrahmân Bedevî* (yüksek lisans tezi, 2010-2011), Câmîatü'l-Cezâir Külliyyetü'l-ulûm'l-İslâmiyye; Roshdi Rashed, "In Memoriam: 'Abd al-Rahmân Badawî: Philosophe et historien de la philosophie 1917-2002", *Arabic Sciences and Philosophy*, XIII, Cambridge 2003, s. 163-165.

M. CÜNEYT KAYA

BEDRÎ-i KEŞMÎRÎ

(بدری کشمیری)

Bedrüddîn b. Abdisselâm
b. Seyyid İbrâhîm Hüseyinî-yi Keşmîrî
(ö. 1001/1593'ten sonra)

Fars edebiyatı şairi,
tezkire yazarı ve mutasavvıf.

Hayatıyla ilgili bilinenler daha çok *Sirâ-cü's-sâlihin* ve *İskendernâme* adlı eserlerindeki kayıtlarla sınırlıdır. Araştırmacı Abdülganî Mirzayof, Bedrî'nin Keşmir'den Merv'e gittiği 961 (1554) yılını onun doğum tarihi olarak gösterir (*Vahîd*, sy. 132 [1353], s. 707). Çocukluğu Keşmir'de geçti. Önceleri Kübreyyye tarikatına intisap ettiyse de 960'ta (1553) hac niyetiyle çıktığı yolculuk sırasında Kandeher'da görüştüğü Mevlânâ Lutfullah'ın müridlerinden Hacı Nazar Ali Hucendî'nin tavsiyesiyle Merv'e geçerek Nakşibendiyye-Ahrâriyye şeyhi Hâce Muhammed İslâm Buhârî Cüybârî'nin halifelerinden Emîr Yûnus Muhammed Süfî'ye bağlandı. Kısa bir süre burada kalıp çilesini doldurdu. Şeyhinin ölümü üzerine 961'de (1554) Buhara'ya gitti. Burada Hâce Muhammed İslâm Buhârî'nin oğlu Hâce Kelân Saîdüddin Sa'd Cüybârî'nin müridi oldu. 987 (1579) yılında yazdığı *Sirâcü's-sâlihin*'de doğduğu şehri görmek isteğini dile getirmekle birlikte yaşlılığı sebebiyle Keşmir'e bu seyahatini yapamadı. Mâverâünnehir Emîri